

ELENA G-RAL PERTICARI DAVILA

AMINTIRI DIN COPILARIE

CASA ȘCOALELOR

Desen de Al. Măxinen

L I L I C Ă

Veniți copii, dragii mei, adunați-vă pe lângă mine, dacă vreți să vă povestesc din copilăria mea, după cum mi-ați cerut. Iată, cerul s'a întunecat, noaptea se coboară pe nesimțite învăluind în umbra ei tot ceea ce vedeam până acum în lumina zilei. Nori negri se adună, stele nu se vor ivi pe cer, nici luna dalbă la care vă place să priviți când e plină și căreia îi cântați când apare ca o seceră:

Lună nouă,
Taie pâinea 'n două
Și ne dă și nouă.

Haideți repede de vă strâneți pe lângă mine, ca pușorii pe lângă cloșcă, să vă istorisesc despre un frățior cu care am copilărit și pe care l-am iubit mult, mult de tot.

Noi trăiam cu părinții noștri într'o casă frumoasă, cu ferestre mari prin care lumina și soarele pătrundeau în odăi vesele și sănătoase, căci voi știți zicătoarea românului înțelept: « Unde pătrunde soarele, nu intră doctorul ».

Din odăile noastre puteam privi grădina minunată plină de flori, cu arbori mari de soiuri alese aduși de pretutindeni: paltini, stejari, sofori, platani, catalpa, brazi cătinăți, ulmi și carpeni, sălcii pletoase, ienuperi scunzi și stufoși, plopi înalți și mesteacăni cu coaja albă, atât de bine orânduiți, încât păreau un izvod lucrat pe pământul viu cu fețe deosebite, căci fiecare pom își are portul lui, iar frunzele nu

se asemăna unele cu altele, nici șoaptele lor când foșnesc la adierea vântului.

Soarele cu razele lui săgeta printre frunzișul pomilor fără a l putea străbate, iar printre ei se iveau pete de umbră și lumină, care se schimbau ici, colo, până ce soarele apunea.

Lilică, fratele meu, aşa și ziceau părinții, cu toate că l chema Alexandru, era un băiețel frumos, vioiu, cu ochi albaștri, cu părul plăvit retezat pe frunte până aproape de sprâncene, cu plete lungi lăsate pe spate, aşa cum îl vedeați în carte și cum erau pe atunci toți copiii dela sate. Îmbrăcat întotdeauna țărănește, într-o cămașă albă cusută cu râuri; un brâu de lână roșie îi învingea mijlocul și pe deasupra, ca să-l tie strâns, avea un chimir de piele, sau niște bete subțiri și inguste, chenările cu mărgele, pe care le înnodă într-o parte și care se sfărșeau cu ciucuri la capete.

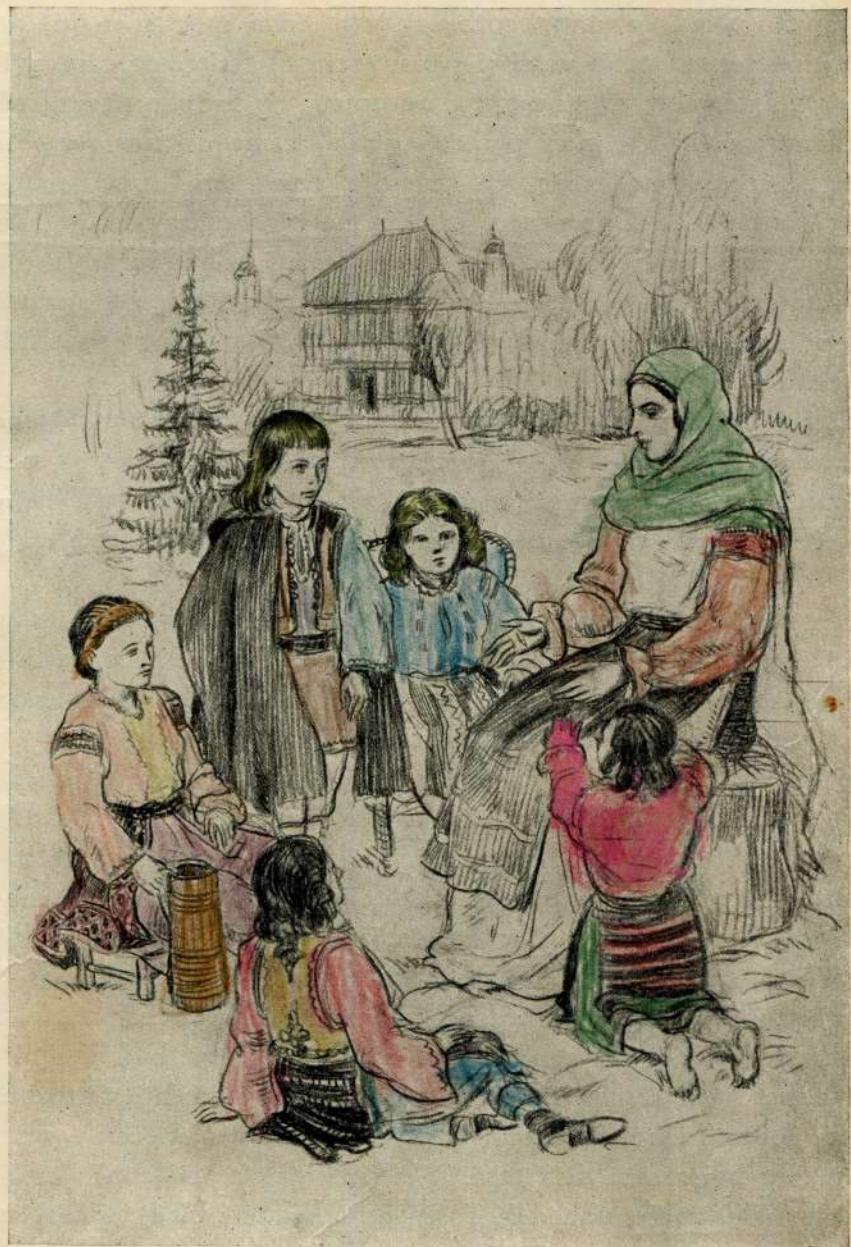
Mai avea o pălărie mare mocănească pe care o cam svârlea prin stușiuri, căci și plăcea să umble cu capul gol, și o căciulă de care se despărțea mai anevoie, căci o purta numai iarna.

Ce fire veselă avea! Cu zâmbetul pe buze se deștepta, cânta, râdea, juca, zburdalnic ca un mânz; toți înnebuneau după el! Lică era bucuria casei, nu altceva. Elenuța, surioara lui, pe care o iubea, mai mică decât el, era și ea frumusică, dar cam tofoloagă, adesea suferindă; la orice glumă, la orice renghi, suspina și era gata să plângă și să dea, cum îi zicea tatăl ei, « apă șoriceilor ». Ea avea ochi verzi, sub niște sprâncene negre și subțiri ca trase cu condeiul, și un păr ca o coamă aurie, încârliontat, lung și frumos, de care tatăl ei zicea:

B Carol Danila

« Perișor aurel
Ca mătasea subțirel,
Trage ochiul tot la el ».

Adevărul, dragii mei, e că dacă Elenuța era fudulă de părul ei, nici maicăsa nu lăsa pe nimeni să-l atingă. Numai dânsa, îl descurca, o pieptăna, căci mama scumpă atât de frumoasă și

Desen de Al. Moscu

Veniți, copii, dragii mei, adunați-vă pe lângă mine!

a-anu
v-a-

dragă, cu părul ca aripa corbului, cu ochii mari și negri, avea o slăbiciune pentru ochii verzi și părul auriu al fetiței pe care o iubea într'un fel deosebit, simțind-o mai apropiată, cu fire sfioasă și plăpândă.

Elenuța era prea mică pentru ași da seama că nu avea niciun merit la această podoabă; că darurile frumuseții sunt trecătoare, o bogătie dată de Dumnezeu, care putea pieri dintr'o zi în alta.

Cum se schimbă omul dela tinerețe până la bătrânețe și câte se mai întâmplă până ce cărunțește! Tot așa dela frumusețe și sănătate, la acei nenorociți rămași după boală ciupiți de vârsat sau schilodii de vreun accident!

Lică și Elenuța, căreia îi ziceau Cocuța, dela vorba moldovenească cu care o alinta nașa ei — Doamna Elena Cuza — avea o surioară mai mică, dar care nu putea încă să alerge voinicește, cum o sfătuia Lică, ce cutreiera cât îl țineau picioarele prin toată ograda și grădina, urmat de tovarășa lui de joc și de cainii curții.

Aveam o dădacă bătrână, nu o doică, deoarece mama ne alăptase pe toți, o Dadă — Baba Sia, — care umbla legată la cap cu un tistimel, înnodat într'o parte cu o fundă ce sta ridicată în sus ca niște coarne și peste care se îmbrobodea când se răcorea vremea.

Baba Sia se încălța cu ciorapi groși de lână și papuci cari făceau cleap, cleap când umbla, aşa că o auzeai venind cât de colo. De era noroiu și trebuia să iasă în curtea din dos, Baba Sia lăsa papucii la scară, își vâra picioarele în niște galenți de lemn legați cu curele, și nu era mai mare haza decât atunci când Lică, născocind tot felul de glume, îi fura un galenț și lăsa pe biata Baba Sia să stea într'un picior ca un cocostârc, acolo unde era noroiul mai mare. Dar repede tot el îi da ajutor, căci, deși era glumeț și sglobiu, avea suflet bun și iubitor, și apoi Baba Sia îl răsfăța mai mult chiar decât părinții, istorisindu-i basme, snoave, învățându-l tot felul de jocuri și cântece.

În casa boierească dela țară, se adunau multe rude pe lângă străbunica: mama mare, unchi, mătuși; toți iubeau pe Lică, iar el sprinten, alerga dela unul la altul ca să fie mângâiat și desmierdat.

În toate zilele, după ce se deștepta, își făcea rugăciunea și, cum era gata scăldat, pieptănat, se cobora în grădină unde toți oamenii curții, fiind dată firea lui apropiată, — făceau mare haz de el; — de altăminteri era drăguț de pica în portul lui dela țară. Pe atunci se juca toată ziulică; nu începuse încă să învețe carte la școala din sat, la care merseră mai târziu, el și Elenuța.

Într-o zi veni o țigancă să ceară de milă. Lică alergă într'un susflet la mama ca să-i dea bani, apoi încărcă pălăria mocănească cu pâine și mere. Dând merindele cerșetoarei, aceasta zise: « Bogdă proste » adăugând: mâncă și-ași ochișorii, că tare ești drăguț».

Dar deodată Lică se trase înapoi și zise:

« Nu, nu voi să-mi mânânci ochișorii, că sunt ferestrele mele prin care văd toate frumusețile pe care ni le-a dat Dumnezeu, aşa spune mama ». *Ana Racovitză*

Cerșetoarea începu a râde: « Nu te speria, fătul meu! Dumnezeu să te ție că tare ești iște și drăguț! ».

Mama atât îl iubea pe Lică, încât îl desmierda zicându-i: « Dragul meu voinicel, porumbacule, porumbelul meu, puișorule, păsărica mea ».

Într-o zi, când era micuț, Lică se uită mult cum vrăbiile se scăldau în nisip, dând din aripioare.

« Ce joc e asta, Dado? » zise el.

« Ei, ce să fie? Ele n'au menire să se scalde ca rațele și gâștele; își vâră nisip printre pene ca să gonească puricii și să nu facă păduchi ».

Lică nu zise nimic, dar rămase pe gânduri. Și ce credeți că-i trăsnii prin minte? Tot nu luase el baia dimineață fiind cam răcit, se uită la Dada, care harnică, cosea aplăcată pe lucrul ei, repede își scoase hainele și începu să se tăvălească prin nisip, strigând glumeț: piu, piu, piu... Când Dada ridică ochii și-l văzu gol-goluț, încremeni, începând să strige și să-l certe.

« Ce e, ce să a întâmplat? » zise mama ieșind din casă.

« Ce să fie, coniță, ia uite ce a născocit Lică! ».

Dar el foarte mândru și vesel, alergă spre mama și zise:

« Nu sunt eu păsăroiul tău? » iacă m'am scăldat ca vrăbiile, ca să nu am purici și să nu fac păduchi, ca țiganii dela șatră ».

Mama abia se putea ține de râs; îmbrăcă repede pe Lică, zicându-i că el nu are pene și nu trebuie să fie teamă de păduchi. Dar într'o zi, ce te pomenești? Lică, tot mititel, se înfuriase și mama ca să-l pedepsească îl încuie într'o odaie. Plictisit, fără jucării, ne mai având ce face, cei veni în gând ca să-i treacă de urît?

În odaie era o pernă pe jumătate umplută cu puf; pe masă, un borcan cu miere, lăsat acolo fără teamă, căci Lică se scârbise de miere de când mâncase prea multă și i se aplecase.

Se desbrăcă până la piele, luă cu mâna miere din borcan și se unse pe tot trupul apoi se tăvăli prin fulgi, până ce i se lipiră de piele. Foarte mândru și mulțumit de isprava lui, ieși binișor și se duse la iatacul mamei, ciocăni la ușă: « toc, toc, toc ».

« Cine e acolo? » întrebă mama.

« Eu sunt, păsărica ta », răspunse Lică, « viu să-ți cer iertare ». Când mama deschise ușă, rămase înmărmurită, apoi o pufoi râsul. Lică era ca un puișor ieșit din ghioacă.

« Astă de unde ai mai născosit-o, năsdravanule? Parcă ești Păcală! »

« Cine e Păcală? »

« Atât mi-ar mai lipsi, să-ți povestesc de isprăvile lui ».

Lică vrut să se apropie de mama ca să o sărute, ea se trase în lături; Lică după ea, începu să o alunge prin odaie, râzând și piuind. Auzind zgomot, veni și tata. Amândoi se fereau de el ca să nu-i mânjească, de vreme ce puiul lăsa pene și miere ori de ce se atingea.

Părinții ar fi vrut să-l dojenească, dar râdeau, căci nu se puteau împiedeca de a lăsa caraghios și mucalit.

Dar iacă veni și Dada, care posomorită îl luă în brațe și le strică cheful, certându-l. Scăldă pe Lică în baie și-l spălă în mai multe ape, ca să scoată fulgii și mierea de pe el. De atunci Lică n'a mai vrut să fie păsărică, decât din desmierdare.

Desen de Al. Moscu

mai târziu ^{Lilică} Alexandra Duval
autorul lui Iancu Vodă

CÂINII CURȚII

În curte erau trei câini, unul mare negru, cu privire credincioasă și ochi vioi ca ai unui om, doar că nu vorbea; îl chema Ursu; nu avea decât un crâmpeiu de coadă. Când îl vedea pe Lică rânjea, ca și când ar fi râs de bucurie, ridicând buza într'o parte, de i se vedea numai un colț. Se culca pe jos, se rostogolea, gudurându-se de bucurie pe lângă cel mai mic stăpân al lui.

Acum o să vă întreb dacă știți cum a rămas Ursu fără coadă?

Nu?

Să vă spui eu.

La noi, în popor, se zice că, atunci când ursul a ieșit din corabia lui Noe, avea o coadă mare, lungă și stufoasă.

Într'o zi de iarnă geroasă, nu se știe când, ursul care răbdase multă vreme de foame, lingându-și labele ca să-și mai uite necazul, întâlni o vulpe grăsă cu părul lucios, veselă și sprintenă.

— « Bună ziua, jupâneasă vulpe, ce mai faci? Cum o mai duci cu gerul ăsta grozav, care ne-a însărmântat chiar pe noi cei îmblăniți din vrerea Domnului?... Eu am năpărlit ca vara, din lipsă de mâncare; părul de pe mine s'a tocit de parcă e câlt, nu blană; nu mai îmi ține nici de cald, și a pierdut și fața și luciul, că nu mai e strop de grăsime pe carnea mea! »

— « Ce să fac, jupâne? O duc bine, n'ai decât să te uiți la mine. Sunt mâncată și sătulă... ».

— « Ce? » zise ursul. « Ești sătulă?... » Și clipind din ochi, nu-i venea a crede. « Mie mi s'au lipit coastele de șira spinării! Fă bine, cumăträ vulpe și mi spune și mie cum ai chibzuit să te hrănești și să fi mulțumită pe aşa vreme vrăjmașe? »

— « Cum? Iaca cumetre... merg de pescuesc ».

— « Pescuești? Cine a mai auzit de aşa ispravă? Vulpe pescuind? Și cum faci? »

— « Uite, mă duc mai departe, colo la tăul acela, pe unde nu vin secăturile de oameni care ne strică tot rostul; mă aşez pe mal, mă întorc cu spatele spre apă, proptindu-mă bine cu labele, ca să nu alunec în lac. Apoi îmi adâncesc coada în apă și aştept... Aştept câtva. E adevărat, cam trebuie răbdare, dar noi lighioanele știm să stăm nemîșcate la pândă, aşa că nu-mi vine greu ».

— « Apoi? »

— « Apoi, când simt că se prinde peștele de coada mea, încep să trag coada și trag tare, cu putere dacă peștele e greu, și prind câte un crap mare, cu care mă satur, ba mai dau din el și altora, să se bucure de pescuitul meu »

— « Să trăiești, jupâneasă vulpe, multă minte și-a dat cel ce te-a zămislit ». — « Bună ziua... nu mai pierd vremea, mă duc... Să ne vedem sănătoși și să auzim de bine... ».

Vulpea rânjind o luă într-o parte și ursul pripit se îndrumă spre lac. Făcu aşa cum îl sfătuise vulpea, se aşeză răbdător și aşteptă nemîșcat. Aşteptă mult... După o vreme îndelungată începu a simți ceva pe la coadă, dar mai adăstă puțin, când deodată i se păru că trage cineva de pe mal.

« Ha, ha », mormăi el... iată crapul; mare trebue să fie... și trase, trase cu putere ca un urs vrednic ce era... dar când trase încă odată, coada rămase prinșă în ghiață, iar el se pomeni cu un cotor, un crâmpieiu de coadă... Nu mai zise nici pis. Pricepu că vulpea șireată îl înșelase și și bătuse joc de el.

Al doilea câine al curții era o cătea, Lupa, cu părul lung, lătos, roșcat, cu o coadă stufoasă și o fire ascunsă ca a unei vulpi. Venise în curte dela oi, se domesticise păzind bine bătătura. Când era să fete, sălbăticia iar se ieva întrînsa, pierea din curte și nimeni nu-i dădea de urmă. Se svonea că era ascunsă pe sub deal, într'o vizuină. Dar într'o zi, dis de dimineață, pe neașteptate, cam peste vreo zece zile când căteii fac ochi, Lupa venea ținând un dulăias în gură și, ca să nu-l vateme, își învelea dinții cu buzele.

Venea cu el de departe, strecându-se prin păduri și poieni, fără să o simtă nimeni; era șireată, pricepută. Lupa se bucura de primirea ce îl faceam acasă. Mâncă, și iară o tulea spre deal. După o vreme venea cu al doilea căteluș, cu al treilea, cu al patrulea; îi aducea plocon, ca și când ar fi spus: « Iacă, vii aduc pe toți, toți vor fi credincioși, harnici ca și mine, ca să vă apere și să vă păzească. Nu cumva să uci deții vreunul ».

Noi copiii înnebuneam de bucurie. Lupa ne lăsa să ne jucăm cu ei, dar nu-i pierdea din ochi.

Al treilea câine era Griveiu, pe care Lică îl iubea ca mai blajin. Îl lua cu dânsul să-l plimbe prin grădină, pe când ceilalți rămâneau în curtea din dos.

Dar Griveiu nu avea voie să umble slobod, ca să nu calce florile, aşa că Lică, atunci când vrea să se joace cu el, îi punea de gât o sgardă frumoasă cu o curelușe pe care o ținea în mână și plecau împreună prin aleile grădinii.

Într'o zi, mama văzu de pe pridvor, cum Lică ajunsese cu Griveiu tocmai în răzorul celor mai frumoase flori din fața casei, luptându-se el cu Griveiu, Griveiu cu el. Lică trăgea într'o parte, Griveiu într'altele, smucându-se, făcând florile harța-parța.

Mama se sculă repede de pe scaun și strigă:

« Lică, ce faci? De ce nu umbli pe drum cu Griveiu? Nu vezi că ai prăpădit florile mamei-mari? ».

« Dar bine, mamă », zise Lică aproape plângând, « tu care le știi toate, nu vezi că nu duc eu pe Griveiu, ci Griveiu pe mine, nu vezi cum mă târăște? Vino mai bine de-mi ajută să-l scot la drum ».

Grădinarul, moș Geantă, — aşa poreclit din vremea de demult, de când cu nemții cu coadă, când Tânăr ducea la poșta îndepărtată scrisorile într'un ghiozdan mare, — se apropie și luând pe Lică în brațe zise:

« Lasă, puiule, nu mai plâng; moș Geantă o să dreagă totul cât veți sta la masă; florile or să fie puse la loc și n'o să se vadă nici o stricăciune ».

Mantor
la
nastere
cu Tata

JOCURI COPILĂREȘTI

Dar spre a vă arăta cât era Lică de iubit de mama-mare, strămoaşa noastră, ea care nu da voie nimănui să se atingă de o floare, nici măcar să o miroase ca să nu îo strice, iată ce scria mamei, când eram în Bucureşti:

« Aș dori să vii cât mai de grabă, să-mi aduci cu tine pe Lică, să-l văd alergând și chiar strivind cu piciorușele lui, scumpele mele flori, atât îl iubesc de mult pe fiul tău ».

Lică avea glas frumos, ca și surioara lui. Învățaseră dela măicuța lor, atât de iubită, tot felul de cântece; unul de Vasile Alecsandri:

Mi-am pus flori la pălărie,
Mi-am pus flori, mi-am pus mărgele,
Ca să cate cu mândrie
Puicuța la ele.

Am cămașe cu altiță
Tot cu flori și cu mătase,
Am în spate-o durduliță
De nimeni nu-mi pasă.

Apoi ne mai cânta mama cu glasul ei frumos și dulce, care răsună
și se auzea de departe:

Pe deasupra casei mele
Trece un stol de rândunele,
Nu e stol de rândunele
Sunt chiar dragostele mele
Care m'am iubit cu ele.

Și câte poezii știam noi copiii, chiar înainte de a învăța carte!...
Visul lui Tudor Vladimirescu, Brumărelul, Stejarul și cornul, Șoimul
și floarea fragului, și alte multe, din minunatele poezii populare.

În grădină, mai la o parte, era un umbrar, un fel de chioșc acoperit
cu papură; acolo se jucau copiii când arșița soarelui era prea mare.

Aveau la îndemână un maldăr mare de nisip subțire, adus dinea
dins dela râu, și niște cărămizi cât palma de mici, poruncite de tatăl
lor unui cărămidar, alături de care lucraseră și copiii ca să învețe cum
se fac cărămizile.

Sub îndemnul și cu ajutorul tatei, ridicau tot felul de clădiri:
case, cule, cetăți, pe care le împrejmuau cu ziduri și metereze, ca
acelea ce înconjurau casa strămoșească. Mai primiseră și scânduri
mici de diferite mărimi pentru alte îndeletniciri. Pe vremea aceea nu erau
cutii gata, cu ferestre, porți și cuburi, cum le aveți voi în ziua de azi.

După un plan, clădiseră pe piața mare o cetate cu un turn înalt
pentru străjerii de pază, făcuseră un dulap, scrânciob, cum îi zic Mols-
dovenii. În el așezau pe leagăne păpușile, care altminteri seudeau ne-
clintite pe băncile din grădinițele lor. Copiii învățeau dulapul repede,
repede, Lică suna din trâmbită și bătea toba; când un leagăn
era sus, altul se cobora, dar păpușilor nu le era frică, nu țipau, nu
le venea amețeală, nici nu li se apleca, cum pățise biata Elenuța, care,
după ce se urcase în dulapul din sat, atât de drag copiilor dela țară,
nu vrea să mai audă de aşa chin.

Iar de se întâmpla să mai cadă câte o păpușe, Elenuța o lua în brațe, o săruta, o desmierda, ca și când ar fi fost plină de viață; pe când Lică își bătea joc de surioara lui și de astfel de «porniri prostești», cum zicea el.

Vedeți voi, dragii mei, băieții nu prea pricep că în inima fetișelor se naște, cu cea dintâi păpușică, dragostea de mamă.

Chioșcul lor avea trei părți închise. În față era însă deschis, avea o scară de intrare între două lavițe, pe care puneau ulcele și ghivece cu flori.

Într-o zi, mama le aduse din ograda câțiva dovleci mari galbeni, ca niște portocale uriașe ca să înfrumusețeze chioșcul. Dar veselia și bucuria mare a copiilor era când tatăl lor, care știa aşa de bine să se joace cu dânsii, venea din oraș. Într-o zi sosi pe neașteptate și găsind dovlecii aşezăți pe lavițe, începu fără săi vătăma săi golească cu chibzuială de semințe și de miez. Copiii nu pierdeau din ochi, să vadă ce face. Cu briceagul, binișor, le scobi două găuri în lături, apoi alta la mijloc, și una mare, mare lunguiată dedesubt. Când îl lăsa din mâna, văzură că dovleacul are ochi, gură și nas. Pe unul îl legară la cap ca pe Baba Sia, altuia îi puse tata un fes, celuilalt o căciulă și o pipă în gură. Copiii băteau din palme la fiecare născocire și râdeau de mutrele dovlecilor neînchipuit de mucalite.

Într-o seară, în chindii, tata îi luă în grădină și de departe văzură toți dovlecii luminați pe dinăuntru, ca niște chipuri, ca duhuri rele, ca niște draci, știi eu ca ce? Unul se rângea grozav și vedeam dinții albi făcuți din semințe. Chiar cei mari din casă, atrași de râsetele copiilor, veniră să vadă familia de dovleci, căci printre ei erau și tărtăcuțe însășate ca pruncii noi născuți. Lică și Elenuța se luaseră la întrecere cu tatăl lor, care mai de care să născocească ceva vesel și caraghios. Nu știi dacă bieților dovleci le era sortit să ajungă mai târziu în cuptor sau pe tava simigiului, dar copiii n'ar fi mâncat din ei odată cu capul, căci îi păstrau fără să lase pe nimeni să se atingă de ei.

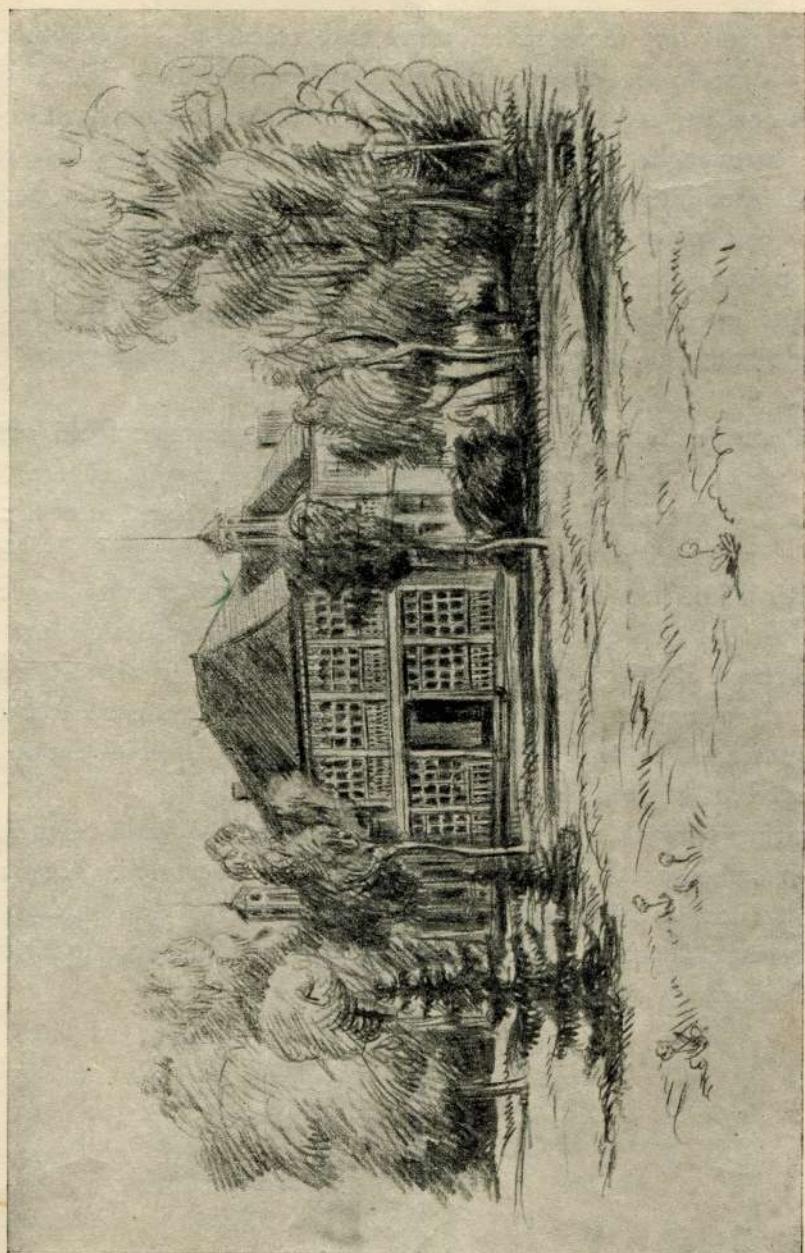

Chioșcul cu jucării

Desen de María G. Davila

Desen de Al. Moreira

Casa dela Cotroceni

Tot cu tatăl lor, făcuseră un tunel care trecea pe sub pământ și răspundeau dincolo de cetate, apoi în maldărul de nisip, un cuptor bine zidit, cu un coș dintr'un burlan de tinichea. Aprindeau focul cu aşchii, supravegheati de tăiculița, cum îi ziceau ei, și coceau cartofi sub spuză, apoi întindeau pe o masă joasă cu trei picioare un ștergar vărgat cu roșu, parcă lăvăd, și posneau pe mama lor să mănânce cu ei.

Lică spunea, când se făcu om în toată firea, ba chiar om mare, că niciodată nu mâncase cartofi mai buni ca cei din cuptorul lor și, oricum încercase de atunci, nu mai găsea cartofilor copți gustul de odinioară.

Lângă chioșc, între doi plopi gemeni, înalți, ca niște făclii uriașe ale căror vârfuri abia le puteai zări de jos, tata îi învăță să facă un puț. Săpară o groapă și adânciră întrînsa o șerbetelnă veche cam ruginită, dar încăpătoare, care ținea apa. Făcură ghizduri de lemn ca la puțurile din sat, îi puseră cumpănă o furcă, și așezără o ulcică drept ciutură. Puțul era gata! Din hârdăul de alături îl umplură cu apă și începură să tragă, odată unul, altădată altul, cu ciutura mică, umplând stropitoarele cu care stropiră grădinițele pe care trebuiau să le plivească, să le îngrijească... Aveau săpălugi, greble și câte un maiu ca să bată drumurile înguste.

Dar cum venea câte unul din cei mai mari, ca să vadă ce mai lăcraseră, vroiau negreșit să-i silească să bea din puțul lor. Aceștia se codeau, căci copiii bălăciseră prin apă, ba scoateau din hârdău, ba toarnă în puț și, dacă ei o credeau curată, cei mari nu vroiau să ducă paharul la gură cu niciun preț.

S T A F I A

Lui Lică nu îi era frică de nimic. Elenuța mai sfioasă se îngrozea de poveștile Babei Neacșei, țiganca bătrână, care descânta prin sat, dădea cu ghiocul și spunea tot felul de istorii înfiorătoare: că la noi în pivniță era o stafie, că și pușește în gârlici un pieptene ca să și descurce părul încâlcit și că în fiecare seară îi ducea o strachină cu mâncare și un codru de pâine ca să nu și-o prindă vrăjmașe.

Stafia primea darurile ei, deoarece în toate dimineațele găsea străchina goală. Numai pieptenele rămânea neatins. Nu găsea într'însul niciun firicel de păr.

Lică istețul, stând la pândă, văzuse cum, după plecarea Neacșei, Ursu se furișa în pivniță, mâncă ce era de mâncat din tainul stafiei, apoi se întorcea foarte liniștit la culcușul lui.

Într'o seară Lică luă pieptenele, băgă într'însul păr de al lui amestecat cu fire subțiri din cânepă ce se melișase în curte; iar a doua zi să fi văzut spaima țigăncii și bocetele ei! Credea ea, sau nu credea în stafie, dar acum fără a mai cerceta, făcea cruci și mătănii mai mult moartă decât vie, atât îi era teamă de ce se întâmplase.

PAHARUL CU APĂ

Lilică, cu toată firea lui veselă și iubitoare, era vijelios și se înfuria repede. Deodată îi sărea țandăra, se roșea, țipa, striga, tropăia. Mama căuta în zadar săl astămpere cu vorbe blânde, cu dojană blaștină; nu asculta de nimic și poate chiar nu auzea glasul ei iubit. Cu cât fusese de cuminte, de vesel și de drăguț înainte, cu atât ni se părea mai urios și mai îndrăcit când îl apuca năbadăile. Mama întristată de acest nărav îl pedepsi, ba chiar îi dete câteva palme la spate, ca săl potolească și săl desbare de aceste porniri neplăcute. Nici unul din noi, din cei care trăiam alături de el, nu puteam pricepe schimbarea ce se făcea atunci în iubitul nostru Lică. Eu înmărmuream de câte ori își pierdea firea, plângeam de grija și de dragul lui.

Tata, care era «împrotiva» oricărei pedepse cu bătaia, găsind că cei mari se înjosesc întrebuințând puterea lor asupra unui copil, căruia i se putea vorbi spre așadar aduce la cumințenie, hotărî ca, de câte ori Lică se înfuria, să i se arunce în obraz conținutul unui pahar cu apă rece.

Prima experiență avu un rezultat imediat și uimitor; Lică se opri deodată înseninat, mirat de ce pățise, poate că și apa îl răcorise. Cum se înfuriase de repede, tot aşa începu a râde, a sălta de bucurie și a bate din palme. Se potoli, luă un prosop, își șterse obrazul umed, își uscă părul și hainele leoarcă, îmbrățișă pe măicuța, cerându-i iertare și porni la joc. Această pedeapsă medicală, repetată de mai multe ori, nu mai avea efect și nu l mai tămăduia. Așa că într-o zi, când începu iară să se supere, mama îi strigă:

« Taci, Alexandre, taci, astămpără-te, isprăvește! ».

Văzând însă că el nu ascultă, luă o cană mare cu apă, și în turnă în cap, udându-l până la piele. Să fi văzut efectul dușului! Înfuriatul său, se uită lung la mama, văzu că nu e glumă, începu foarte serios să se desbrace ca să schimbe hainele, apoi foarte plouat, aşa vine vorba, se apropie să ceară iertare mamei pe care o iubea atât de mult.

De atunci, de câte ori simțea că o să se înfurie și că o să-și iasă din fire, știind ce îl așteaptă, începea să țipe, dar totdeodată se desbrăca aruncându-și hainele cât colo, ca să nu le ude: minteanul la stânga, cămașa la dreapta, și aștepta apa care îl ajuta să se însenineze. După o bucată de vreme mama nu mai avu nevoie să-i mai dea o astfel de pedeapsă: ridică mâna și Lică, amintindu-și ceea ce putea urma, căuta să se stăpânească.

Încetul cu încetul acest nărv rămase ca o amintire neplăcută din trecut.

Intr-o seară la cină, la care erau de față rudele, prietenii și noi copiii, căci pe vremea aceea se mâncă la șase după amiază, și era singura masă când tata era împreună cu noi, se iscă discuție înverșunată, sgomotoasă și aprigă între cei mari.

Tata, care nu admitea la ceasul mesei decât vorbe bune, liniște și veselie, se supără, ridică și el glasul foarte mâniat. Deodată sora noastră mai mică, Joița, care ședea cuminte pe scaunașul ei alături de tata, luă paharul plin cu apă ce-l avea în față ei, se ridică în picioare pe lavița dela scaun și, cu o repeziciune, cu o hotărîre uimitoare, svârli conținutul paharului în obrazul tatei, zicându-i cu glas dulce în nemțește: « besser? » adică: « te simți mai bine? »

Tata rămase încremenit și toți oaspeții ca și el începură a râde. Joițica se așeză jos foarte mulțumită de serviciul ce-l făcuse tatălui său, căci și ei i se arunca adesea apă în obraz, încât știa ce alinată și ce bine se simțea după această răcoreală.

ŞERBETUL DE ZAHĂR ARS

Intr'o zi senină de primăvară aflarem că mama vrea să facă şerbet de zahăr ars. Sub arborii din grădină, pe pirostrii, era aşezată tingirea de aramă în care clocotea siropul, al cărui miros plăcut se răspândea în văzduh și pe care îl respiram gândindu-ne la ce lucru bun o să mâncăm. În aşteptare, ne lăsa gura apă. Mama, foarte atentă, se apleca pe tingire, lua siropul cu o lingură, îl turna pe farfurioara pusă pe ghiață, pe care noi o lingeam ca niște căteluși, ba mâncam și spuma pe care mama o dădea la oparte.

În sfârșit, mamii i se păru că siropul era bine legat.

Şerban bucătarul dădu tingirea jos și, când socoti că fiertura să răcit îndeajuns, începu să o frece cu făcălețul, până ce se întări. Dar când să scoată făcălețul, bietul Şerban înmărmuri! Şerbetul în loc să fie alios, se legase coardă.

Lică nerăbdător și glumeț ca întotdeauna, în ciuda bucătarului, îi smulse făcălețul din mâna, îl scoase din tingire și ca un zmeu se repezi cu el la mine, îl învârti de două ori în jurul capului și al părului meu, învăluindu-le în firele subțiri și cleioase ale zahărului legat coardă.

Intr'o clipă părul se încâlcă, gura mi se lipi și pe obraz şerbetul se amestecă cu lacrimile mele, care bineînțeles începură a curge, căci Lică se legase de părul meu cel scump, de care eram mândră ca păunul de coada lui.

Desen de Al. Moscu

Şerbetul

Mama alergă după Lică să-i ia făcălețul din mâna, dar el sprinten și ușurel ca fulgul, se ascundea după copaci, sălta în dreapta, sărea în stânga, se mai apropiă de tingire, mai vîrî odată făcălețul, și din fugă, se repezi cu el în mâna, îl învârti din nou în jurul capului meu, apoi amenințător se îndrepta spre mama, care îl dojenea și râdea totdeodată, căci nu era chip să nu râzi de veselia lui și de mutra mea cu fața mânjită, cu părul lipit, ba chiar de lacrimile mele, căci știam ce mă așteaptă. Trebuia să mi se afunde capul în lighean, să-mi intre săpunul în ochi, să fiu smulsă dela joc în ziua mare, în loc să fiu lăuată în albie ca noi toți, Sâmbătă seara.

Dar totul se sfârși cu bine. În veselită de toate desmierdările lui Lică și ale mamei, mâncărăm din șerbetul de zahăr ars, coardă sau nu, și l găsirăm mai bun, mai minunat ca niciodată.

Și s-ar putea ca, în amintirea acestui șerbet și a zilei de primăvară petrecută în veselie alături de iubita noastră mamă, amândoi, Lică și cu mine, să fi păstrat toată viața o slăbiciune pentru această dulceață, fără a ne da seama din ce ascunzișuri plăpânde ale inimii izvora.

PĂPUŞA

Puss

Naşa Elenuței îi adusese din Paris o păpușe mare, neobișnuit de mare, cu trupușorul întocmit dintr'o pânză trandafirie umplută cu tărâțe, cu umerii și capul dintr'o singură bucată de porțelan alb, obrajii rotunji și rumeni, ochii albaștri sticloși lipsiți de gene și fără nicio expresie; păr nu avea de loc decât tot de porțelan negru corb.

Vedeți voi, copiii de odinioară se mulțumiau cu jucării, pe care cei de acum nici nu ar vrea să le ia în seamă. Azi păpușile sunt pe cât se poate de asemănătoare cu chipul omenesc; au păr lung și frumos, ochi cari se mișcă și ale căror pleoape se lasă « ca să facă doarme », vorbesc chiar! Si ce obraji frumoși, ce brațe, ce mâini și picioare care se mișcă!

Păpușa Elenuței nu vorbea, nu știa să zică tata, mama, în schimb avea o zestre bogată, rufărie multă, pantofi, ciorapi, rochii înfoiate și lungi cum se purtau pe vremuri, și, lucru minunat, mai multe pălării înzorzonate cu pene și flori.

În sfârșit, aşa cum era, păpușa străină ce trebuia să se împământenească la noi în țară, ajunse odorul cel mai scump al Elenuței, care o găsea frumoasă și o iubea cu patimă.

Într' o zi Elenuța ședea pe un scaun cu păpușa în brațe, pe când Lică la picioarele ei sta ghemuit, mai liniștit ca altădată. Amândoi

cântau încetinel un cântec de leagăn, cu care îi adormise mama lor
în pruncie:

Nani, nani,
Puiul mamii,
Vino știucă
De miș culcă
Și tu somn
De miș adormi
Și tu rață
Deș răsfată
Și tu pește
De miș crește.

Elenuța își legăna păpușa și o strângea la piept cu dragoste.

Dar i se păru că trupușorul ei se topea în brațe cu cât o strângea mai mult. Deodată Lică se sculă repede de jos, chiuind cu veselie. Elenuța se sculă și ea în grabă, speriată de țipătul fratelui său. La picioarele ei văzu un maldăr mărunt de tărățe și odorul ei, păpușica cea frumoasă, nu mai era decât o sdreanță.

Un strigăt de durere și de spaimă îi ieși din gură! Lacrimile începură să curgă; se văita fetița cu glas atât de tângitor, încât Lică rămase încrăpată. Nici el nu credea să se întâmpile ceva atât de jalnic în urma glumei lui. Vroia să-și sărute surioara, să o mângâie, să o strângă în brațe, dar ea îl respingea ca pe un ucigaș, și plângea gemând, căci intrevedea pentru întâia oară moartea!

« Moartea păpușii mele... păpușa mea a murit! ».

Mama sosi în grabă și pricepu într'o clipă ce se petrecuse...

Luă pe Elenuța în brațe, o liniști, dar la bietul Lică, rămas pe gânduri, nici nu se uită ca și când n'ar fi fost acolo. Adună tărâțele de pe jos și umplu păpușa aşa cum fusese!

Dar, după o vreme, se întâmplă ceva ciudat în inima Elenuței. Nu că și iubea frumoasa păpușe mai puțin ca odinioară, dar se sfărâmase

Păpușa

Desen de A.I. Moscu

ceva în cugetul și credința ei, văzând sdreanța ce și rămăsese în brațe.
Știa bine că nu avea viață, dar ce desamăgire!

Intr-o zi, singurică, în taină, își făcu din bețișoare o păpușă cu un cap de cărpă, și iubi mai mult această urâtenie, decât frumoasa păpușă care venise gata din străinătate și care o desnădăjduise, pierzându-și farmecul. În sufletul fetiței stau ascunse taina și instinctul maternității: a crea pentru a iubi fără stavilă, așa cum își iubesc mamele copiii lor, fie frumoși, fie urîți.

A L V I T A

Mai știți voi ceva despre lăsata de sec a postului mare, când se bate alvița?

Odinioară, oamenii dela sate și credincioșii dela orașe nu mai gustau carne până la Paște, ba chiar nu mai luau în gură, timp de șapte săptămâni, nici măcar lapte sau ouă, iar, de li se întâmpla să greșească fără de voie, ziceau că « s'au spurcat » și se simțeau nenorociți să fi păcătuit.

În seara zilei de Duminică, era obiceiul, când se lăsa de sec, să se bată alvița. Toată ziulică la răspântiile străzilor, în orașe, în mahalale, vedeați turci cu turbanul sau cu fesul în cap, cu șorț dinainte, vânzând trecătorilor alvița, pe care o tăiau cu un cuțit deosebit de acușat, din niște bulgări aşezăți pe masa din fața lor. De nu ai fi știut că e vorba de alviță, ai fi putut crede că turcii sunt niște călăi.

Să nu vă închipuiți că alvița, pe care o mâncăți acumă, cumpărată dela băcănii sau dela vânzătorii din stradă, are gustul alviței de altă dată. Nici gând!... Acea alviță, plămădită de Turci sau Greci rahagii, lucrată după rețetele lor, tot din sacâz, faină, miere și nucile ce o împăneau, era albă ca și cea de acum, dar cleioasă, cu un miros dulceag, pătrunzător, se cam lipea de dinți și nu semăna cu alvița de azi, cum nu seamănă rahatul dela noi cu cel turcesc dela Istanbul.

Copiii cumpărau dela tarabele rahagiilor din străzi, bucătele de alviță, de care se bucurau mâncându-le pe loc; iar părinții lor, pasătrători ai obiceiurilor trecutului, dorind să facă o bucurie poșidicului

și oamenilor casei, aduceau adevărați bolovani de alviță pentru această sărbătoare, de care nu vă pot spune din ce obârșie izvora.

La noi, mama veselă și sprintenă, tăia din calupul cumpărat o bucată cât o căpătană de varză, o legă bine cu o sfoară lungă pe care o înțepenea de cuiul din mijlocul sufrageriei, în locul lampei. Noi, împrejurul ei, cu șorțuri albe și legăți la cap, îi urmăream mișcările așteptând brudnici și nerăbdători lupta ce trebuia să se încingă între noi și bulgărele de alviță. Apoi ne înșiruiam pe lângă perete, cu gura căscată, cu brațele la spate, căci nu era voie să atingi alvița cu mâinile. Când fiecare era la locul ce și alese, mama lua bulgărele de alviță, ce se bălăbănea de sfoară, îl trăgea până într'un colț al odăii și făcea vânt, dându-i drumul.

Cei de care se aprobia, se repezeau cu gurile deschise ca să apuce cu dinții o bucătică de alviță, dar bulgărele atins, scăpa, se îndrepta în altă parte, unde alți copii încercau să-l opreasca, să-l muște, căci la acest joc ne adunam mulți.

Bulgărul ca un sfredel se întorcea pe loc, sălta, sărea ca un sfârleaz, ca o pasăre sburătoare, pe care noi o urmăream îmbulzindu-ne, dând iureș, aprigi la joc, la care ne încercam norocul, râzând unii de alții.

Și cum să nu râzi de mutrele mucusale și caraglioase ce aveam!?

Legați la cap, cu obrajii mânjiți, bulgărul ne picnea în frunte, ne da câte una, ne plesnea peste gură, ne cârpea ochii, ne lipea pleoapele. Dar nu ne lăsam... Stăruitorii urmăream biruința..., căci în alviță, mama făcuse creștături și înfipsese ici, colo, firfirici și mahmudele, iar dacă unul din noi înhăța cu dinții bucătică de alviță în care erau bani, striga și sărea de bucurie mai mult de izbândă decât de căstigul banilor. Dar ce să zic? foarte curat și igienic nu pot spune că era acest joc; și mă întreb dacă în zilele de azi, aş mai lăsa copiii să se joace la « să bată alvița ».

Când noi ne saturam de joc și de glume, de pocnituri, de obraji mânjiți, de ochi lipiți, mama scotea bulgărul micșorat și îl înlocuia

Alvița

Desen de Al. Moscu

cu un adevărat bolovan, în care înfipsese sfanți. Acum noi priveam oamenii și femeile casei, care până atunci se uitaseră la noi. Era rândul lor, să « bată alvița ». Dar nu mai era vorba de o căpățână... O adevarată stâncă, un conglomerat cu nuci și bani atârna de sfoară.

Oamenii se repezeau cu gurile căscate la alviță (dracul să te 'nghiță, aşa ziceau ei) și vă închipuiți ce salturi făcea bolovanul, când îi plesnea peste obraz și peste gură. De multe ori unul din oameni svârlea alvița cu atâta putere, încât bulgărul lovea pe câte unul peste gură atât de tare, încât îi săngerau buzele, gingeile și chiar nasul.

Jocul acesta n'ar mai fi de îngăduit azi, dar aşa cum era — cam sălbatic — îl aşteptam toți cu nerăbdare, din an în an.

După ce ne spălam și ne dichiseam, spunându-ne isprăvile, ne aşezam la masă. Apoi cu mama mergeam la masa servitorilor — oamenilor și femeilor casei, — care primeau mai multe feluri de mâncare, pâine albă, vin și o bucată de alviță, din care gologanul nu lipsea.

HENGHERII

Sunt sigură că mulți dintre voi n'ați auzit vorbindu-se de ce este « Tarbacul » și nu știți de darea în târbăceală, când e vorba nu de oameni, ci de câini și de cătei.

Cei din centrul orașului, poate chiar din timpul copilăriei mele, nu prea cunoșteau cât de îngrozitori erau hengherii, care cutreierau mahalalele ca să prindă câini pribegi sau câini de soiu, cu tot din dinsul. Aceste dobitoace domestice și iubite, părăseau curțile stăpânilor ca să iasă în stradă, iscodind să vadă ce se petrece dincolo de gardul lor, să mai facă cunoștință cu alți cătei și dulăi, să se dea lătrând la trecători, ca să și apere curtea, ba să se ia la întrecere în alergări nebune pe străzile neumbrate, cu alți tovarăși de joacă, sau, de nu, să stea frumușel dinaintea porții.

Căci, mă rog, obiceiurile câinilor au și ele tainele lor.

Hengherii, lifta îngrozitoare, de care ne înfioram, veneau cu o cușcă mare, așezată pe patru roate, făcută din scânduri și gratii de fier, ca o temniță.

Pe capră, vizitiul mâna doi cai slabănoși și alături de el un tovarăș cu un juvăț sau arcan în mână, prindea cu japca și asvârlea câte un nenorocit de câine în cușcă. Bietele dobitoace astfel sugrumate, erau aruncate și îngrämadite unele peste altele fără milă. Din acea cușcă ieșeau urlete îngrozitoare, lătrături și gemete. Câinii se mușcau între ei, chielăliau, se încăierau, se îmbrânceau, negăsinduși locul, dar dânduși bine seama că li se întâmpla ceva cumplit: că erau în preajma unei mari primejdi.

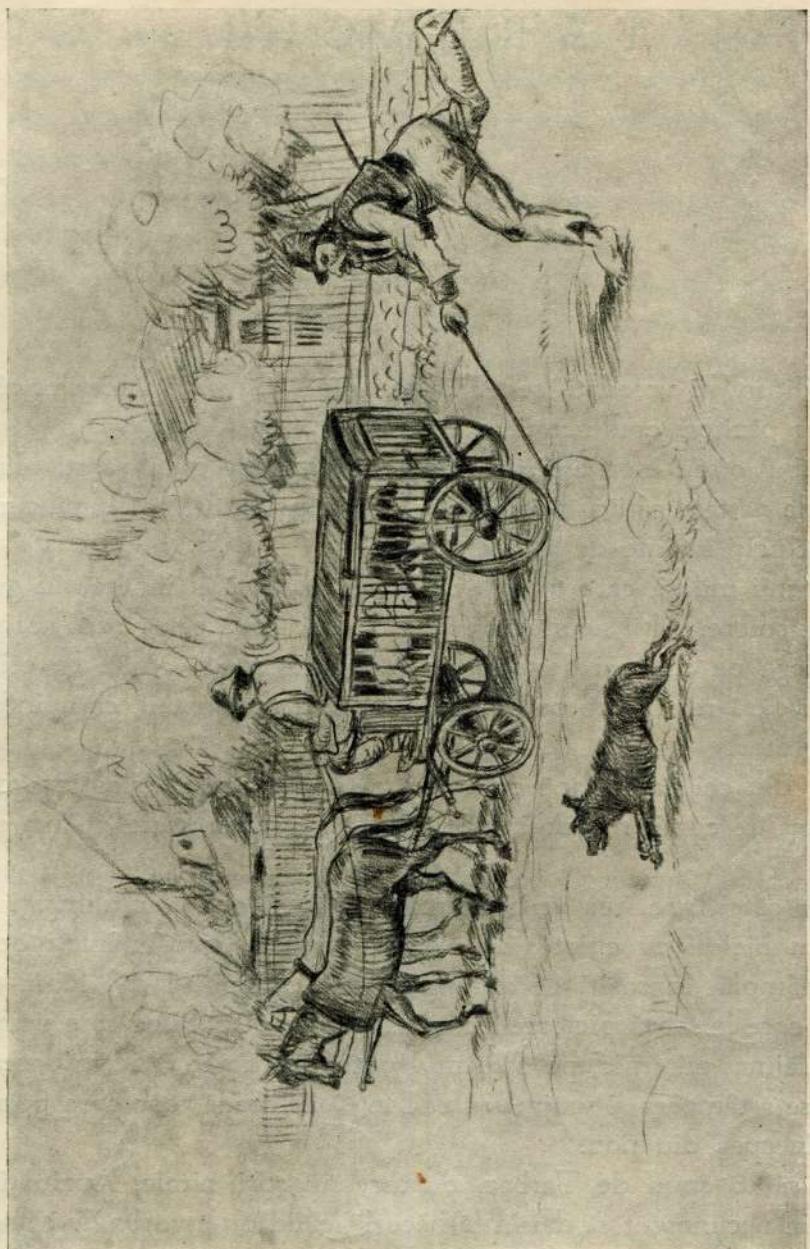
Acei hengheri haini, erau plătiți de primărie ca să curețe străzile mahalalelor de câinii fără stăpân. Era un serviciu edilitar, îndeplinit în ziua mare, trebuincios, dar groaznic, căci în acea vreme sumedenie de câini râioși, cu răni deschise, fără hrană, adevărate javre prigonite, cutreierau mahalalele. Dar prin dihăniile nenorocite hengherii își făceau un venit mănos, luând cu ștreangul câini frumoși de vânătoare, câini de soiu sau de rasă, cum am zice azi. Dela stăpânii acestora, aşteptau hengherii bacău, căci de lipsea vreun câine dela o curte boierească, repede se alerga la locul unde bietelete dobitoace erau ținute o zi sau două, și să fi văzut pe Azor, Samson sau Samurache, repezindu-se, dând din coadă înnebuniți de bucurie la vederea stăpânului lor iubit.

De nu era cerut la vreme, sfârșitul câinelui se aprobia și călăul cățeilor îl da pradă morții, ca să facă din pielea lui mângâiată până atunci de mâinile copiilor, cine știe ce pungi, ce geamantane, care poate, prin ciuda soartei, se înapoiau la vatrele lor.

Când treceau hengherii pe la noi la Cotroceni, înghețam de frică și de scârbă; închideam poarta, chemam pe lângă noi apărătorii casei, prietenii și tovarășii noștri de joc, ca nu cumva unul din ei să iasă din curte și să cadă în capcană, pradă hengherilor.

Dessin de Al. Moscou

Hengherii

T A R B A C U L

Gândit ușăți vreodată ce plină de primejdie e viața bieților câini,
a acestor păzitori credincioși ai vetrelor noastre?

Pe când omul îngrijește de mânci, de viței, de miei, soarta alungă
chiar dela naștere câțiva din cătușii, cari n'au văzut încă lumina zilei,
căci sunt uciși înainte de a face ochi.

Oamenii miloși, care totuși vor să scape de ei, îi înneacă în grabă
ca să nu sufere. Alții neomenoși, îi lasă să trăiască câteva zile, ca să și
poată alege pe cel mai destoinic, mai frumos, mai voinic. Pe ceilalți
îi aruncă fără remușcare pe maidane, unde zac sărmanii, chinuindu-se
până ce mor.

Dar, din cei care scapă cu viață, câți sunt oropsiți, luați la goană
sau bătuți de copiii nemiloși, strengari, din vremea când nu era stră-
jerie?

Unor cătei li se legă de coadă câte o tinichea și erau alungați săr-
manii cu biciul, cu chiote, de alergau speriați, însământați de ce
li se întâmplă, îngroziți de zdrăngăneala și sgomotul cel făcea tini-
cheaua, care le izbea picioarele, de credea bietul dobitoc că e urmărit
de un vrăjmaș puternic, pe care nu l putea înfrunta; când se oprea să
răsuflă, se astâmpăra și vrăjmașul cel avea în coadă, dar cum pornea,
chinul începea din nou.

Dar să vă spun de Tarbac, de care nu știți nimic. Auziți de
acest chin necunoscut, să dai în tărbăceală, când nu e vorba de oameni,
ci de câini?

În fiecare an, când se desprimăvărează, după lăsata de sec a postului cel mare, adică în ziua de Luni după Duminică, strengarii din mahalale, cu ștreang, funie sau frângchie, plecau în căutarea unui câine și văi de acela pe care puneau mâna!...

Pentru pregătirea casnei, legau de creanga unui copac capetele unei frânghii, apoi fie căi puneau un lemn ca la un trapez, fie că o lăsau cum era, luau cătelul, îi legau strâns labele dela picioarele dinainte într'o parte și cele dindărăt într'alta, apoi învârteau funia până se răsucea bine și cu o mișcare puternică îi dădeau drumul.

Atunci...

Atunci începea pentru ei petrecerea și hazul... Câinele se învârtea ca sfredelul, repede, repede, copiii puseau de râs, băteau din palme, săreau de bucurie, căci sărmanul cătel, chinuit, gema, lătra, sufla greu, dădea ochii peste cap, scotea limba văitându-se; îi venea amețeală, îi venea greată, vârsa, gata să și dea sfârșitul, nu mai știa de era viu sau mort... Si mort era de multe ori, dacă nu venea nimeni să-l scape din mâinile călăilor. Atunci se desmeticea sărmanul, se furișa dând dosul împisticindu-se și se făcea nevăzut, pe când strengarii se certau cu oamenii sau copiii ce le curmaseră jocul, venind în ajutorul chinuitului.

Dar din ce obârșie venea acest obiceiu sălbatic, care nu se înfăptuia decât într'o anumită zi, când se desprimăvăra, când iarba începea să înverzească și când cele dintâi flori ieșeau de sub glia neagră a pământului, sub pătura căreia iernase?

De unde? Să vă spun.

In anul 390 înainte de Christos, Galii sub conducerea șefului lor Brennus, învingătorul Romanilor după bătălia de pe râulețul Allia, puseră stăpânire pe Roma și o lăsară pradă focului și jafului soldaților.

Dar de geaba asediau de șapte luni cetatea Capitoliului, în care se retrăseseră magistrații, senatorii și vreo mie de voinici patricieni, căci nu l puteau cuceri.

Într'o noapte întunecoasă, Galii înaintară pe nesimțite până sub zidurile Capitoliului și ajunseră la metereze, când deodată cărdul de gâște, încinate Zeiței Junona, simțind apropierea vrăjmașului, deșteptară prin gârâitul lor pe apărătorii Capitolului, care, treziți din somn, respinseră atacul Galilor.

Brennus primi să se retragă dacă i se vor da o mie de măsuri de aur. Asediații consumțiră. Dar, când sosi aurul ca să fie cântărit, Brennus se servi de greutăți false și, cum Romanii se revoltară de aceasta, Brennus își aruncă spada în cântar zicând: « Vae victis! », adică, « vai de cei învinși ».

De atunci, la acea epocă, în fiecare an, câinii care nu și făcuseră datoria lătrând ca să vestească venirea inamicului, fură pedepsiți cu tărbăceala și se zice că acest obiceiu al Romanilor a rămas la noi în Muntenia, datină care, din fericire, se pierde pe zi ce trece.

O VARĂ LA BREBU

Într'o vară, mama care se îngrijea de orfanele « Azilului Elena Doamna » ca și cum ar fi fost directoarea acestei instituții, a plecat cu elevele la mănăstirea Brebu, unde Eforia Spitalelor Civile, de care atârna acest aşezământ, hotărîse ca fetițele de pe dealul Cotroceni, lor să meargă să petreacă vacanța la munte.

Pe atunci, părinții mei înființaseră coloniile școlare și elevele mergeau în fiecare an, când la Brebu, când la Bughia, sau în altă localitate aleasă de Eforie.

Bine înțeles, mama, ne lua cu dânsa, căci se despărțea cu anevoie de noi.

În afara de odraslele ei, mama avea în preajma-i o întreagă familie de orfane, pe care o înfiiașe și sute de copii îi ziceau « mamă » cu aceeaș dragoste ca și noi, iar dânsa, Măicuța noastră bună și îngăduitoare, nu făcea deosebire între copiii ei și ceilalți, aşa că nu eram geloși de iubirea ce o răspândea deopotrivă tuturor.

Pe vremea aceea, ca și acum, multe ființe se mulțumeau cu puțin. Bucuriile lor se adevereau în plăceri ce nu se pot cumpăra cu bani și nu le poți agonisi decât cu binele cel faci și prin jertfele cărora te supui spre a te însufleți.

Din fiecare lucru de care te lipsești, de care te lepezi, se naște în tine o mare bucurie — și mama avea multe bucurii de soiul acesta.

Ca să mergi dela Câmpina la Brebu, șoseaua o croia printre dealuri împădurite, urca, se cobora, pe un drum îngust, întotdeauna

plin de hopuri, de găuri, de praf, sau de noroiu, spre a ajunge după multe cotituri la râul Doftana, peste care nu era pod, aşa că trebuia să-l treci prin apă.

Dar tocmai neajunsurile acestea erau pricina de glume, de veselie...

În chervane mari, cu, sau fără coviltir, după vreme, elevele stau cam îngheșuite pe cergile întinse peste paiele din fundul căruții, rezemându-se de pernele aşezate dealungul loitrelor; la un hop cădeau unele peste altele; râsetele lor se auzeau de departe, iar cântecele răsunau din chervane și umpleau gura väii.

Glumeau, veselindu-se de tot ce întâlneau în cale; de câini arțăgoși cu părul sbârlit, care lătrau, se dădeau la cai, luându-se la între-cere cu ei; de un purceluș isteț, nepăsător și îndrăzneț, cu codița încovrigată; de o rață lătoasă și tacticoasă, care își vedea de drum legănatandu-se și măcăind; de un cocoș tanțoș cu pinteni la picioare ca un ofițer, ținând capul sus, încredințat de însemnătatea lui, pășind cu măreție și fală, ridicând picioarele ca la paradă; toate aceste animale speciiate de plesniturile biciului, de zăngănitul clopotelor, apucau încotro nemereau, mărturisindu-și spaima fiecare în graiul său... Concert cacofonic... râsete.

Dar deodată, tacere. În chervan clipe de teamă... Vizitiul da bici cailor, care în trapul mare o iau la vale, trec vadul râului, ce spus megând se coboară vijelios din munți... Plouase la deal...

Vai, vai de noi, zise una din fete... Nu mai sufla nimeni. Multe închid ochii, altele însăspământate își fac cruce, căci apa ajunse până la bucelele roților... și mai era un braț de trecut.

Fără voe, își strâng poalele rochiilor, ca și cum apa ar fi ajuns până la ele.

De o fi mai adâncă, ce pățim? Să nu se răstoarne chervanul... Doamne! Doamne!

Dar vizitiul mai plesni din biciul pe care-l desfășură în toată lungimea, sfârcul trecu peste caii dela oiște, atinse urechile înaintașilor, ce se repeziră opintindu-se, trecură apa și începură să urce coasta în galop.

« Am scăpat! strigă una din fete mai bărbată, care nu închise ochii. Am scăpat; dar cât ați pierdut voi, oarbelor.... Tu ai fost cea mai fricoasă, Rădițo, ba tu, ba tu.... ».

Iară râsete, apoi: « ura, ura, trăiască vizitiul și telegarii noștri ».

Dar ce lăsăm în urmă? Ce e pe dreapta? Ce e pe dreapta?... Ce? Temniță, penitenciar, saline, ocne! Râsetele încetără, zâmbetul pieri de pe buze, ochii se scăldară în lacrimi.

Cum! În această priveliște frumoasă, să lucrezi în ocne, sub pământ, să nu vezi lumina zilei! Ce crudă soartă! Ocnași închiși, oameni care au săvârșit omoruri, care au păcătuit față de Dumnezeu și de țară... Ce groză... Tăcere în chervane... reculegere...

Dar iată alt râu! E râul din valea Lupii pe care îl lăsăm pe dreapta noastră. Uitarăm de bieții creștini osândiți să și îspășească păcatele și începurăm iară a cânta și a glumi. Însușirea copilăriei, să uite dela mâna până la gură.

Chervanul urcă iară la deal, cotim la stânga, la dreapta, iară suim până ajungem la un șes de unde putem îmbrățișa toată priveliștea dealurilor împădurite care ne înconjoară ca un colan, și culmile munților din depărtare.

Încep casele să se înșiruie de-a lungul drumului. Ce căsuțe frumoase la munte! Pentru noi care veneam din oraș, ni se păreau niște minunate jucării, cu acoperișuri de șită, cu temelia de piatră, cu bârne de lemn, cu ziduri văruite albe colilii... Având material trainic și frumos, ce artist e țaranul nostru, cum știe să și împodobească locuința, portul! Ce farmec, ce poezie, au satele noastre cu gardurile împletite, cu porțile lor frumoase, prin care poate pătrunde vederea trecătorului!

O sumedenie de copii, fetițe și băieți, ies la porțiță să ne vadă; nu trec în toate zilele pe la ei chervane unul după altul, și cai înaintași cu clopote de gât!

Ne uităm la copii și ne minunăm de portul lor... Fetițele cu fote până în glesne, cu iia cusută cu râuri, cu cosițele împletite dela tâmpale, lăsate peste urechi, de unde atârnau cercei de mărgele, sau

galbeni de aur ca și salbele; fetele mai mari au o coadă lăsată pe spate, împletită cu panglici. Mulți băieți cu părul bălaiu, lung și reținut pe frunte... Cât sunt de frumoși și ce bucurie au unele din orfane venite dela țară, să și regăsească portul!

Luăm seama și ne uităm mirate, că pe la fiecare poartă stau înțele, lenite niște pietroaie mari, având forme deosebite — unele rotunde, altele sclivisite și netede, ca lucrate la strung, altele ca două jimble lipite una de alta, sau încolăcite, stranii, înalte și lunguețe ca niște sentinele... Ne minunăm; din ce carieră să fie aduși acești bolovani, atât de greu de transportat? Din ce stânci de prin dealurile vecine? Lucrate de mână omenească, sau rostogolite de râuri din timpurile preistorice?

Dar iată-ne ajunși la poarta mănăstirii, înconjurată cu ziduri, în curtea căreia pătrundem prin poarta mare de sub bolta turnului, în care se află sus de tot, în catul al treilea, clopotnița.

Biserica este așezată în mijlocul curții, iar, în partea opusă a turnului, ce a mai rămas din vechiul palat al lui Matei Basarab — arhondăria — și câteva chilii ale călugărilor, de-a lungul vechiului zid al mănăstirii, clădit cu pietre rotunde și cu cărămizi late, lungi și subțiri cum se obișnuia pe atunci.

Prin 1640, Matei Basarab, marele nostru cărturar, sprijinitorul culturii, cucerind prin munți cu boierii și alaiul său ca să găsească loc de aciuială, spre a dura o mănăstire și un palat domnesc, poposi pe un șes singuratic, întinse masă mare și se minună de priveliștea, adăpostul și liniștea ce domneau acolo, unde nu era urmă de om sau locuință.

Pe când prin alte locuri, răsar primăvara flori timpurii, ghoiocei sau viorele țepene în portul lor, căci ies din glia pământului când e încă robit frigului și vrămea le poate fi potrivnică, aci, cât cuprindeau cu ochiul, valea și pădurea nu erau acoperite decât cu brebenei, flori primăvăratice, pufoinice, albe sau roșietice, care se mlădiau ca grâul la adierea vântului, făcând valuri, valuri, de o neașteptată frumusețe.

Vederea aceasta încântă pe Matei Basarab, care căutase pe valea Doftanei loc prielnic pentru Sfânta mănăstire, dar nu găsise nimic pe placul lui, fie că văile erau prea adânci, sau prea sălbaticice și stâncoase. Dela Podul Cheii pe Doftana, porni pe valea Lupii și în sfârșit ajunse în acest loc.

Matei Basarab, aşa zice legenda, și ce nu spun legendele, comori scumpe și nesecate ale trecutului, văzând atâtea flori zise: « bre, bre, bre, ce frumusețe... »; tocmai atunci se auzi o bubuitură de tun trasă în cîinstea lui, bubuit care răsună prin văi și dealuri.... bu... u... u... Iaca numele, zise Domnul, Brebu să și zicem și hotărî ca în acest loc să se pue temelia, iară cărămidă trebuincioasă să se lucreze la Podul Cheii, unde pământul e mai bun și pădurile mai la îndemână, mai apropiate de locul unde trebuiau arse cuptoarele...

Iată-ne deci, în curtea mănăstirii sărind repede din chervane, căruțe sau teleguțe, ca să ne desmortim picioarele și să ne desmetecim după atâtă cale. Cele mari se îndrumară către vechiul palat domnesc ca să orânduiască primirea elevelor. Mama alese două odăi mai mici pe seama noastră, păstrând cele mai încăpătoare ca dormitoare, iar sala mare din arhondărie, sufragerie pentru toți laolaltă.

Cele mai mici, cu mine și Lilică în capul cetei, ne învoirăm să vedem fără întârziere ce era de văzut; cercetărăm curtea și găsind o poartă mică, o deschiserăm și începurăm a alerga printre ograda mare de pruni, meri și nuci — care cobora până la un lac frumos, rotund ca un țest, încunjurat de dealuri, la care ne oprirăm răpite de frumusețea locului, de apa în care soarele sclipea și de pomii care se răsfrângneau întrînsa ca într'o oglindă.

Nu văzusem niciunul dintre noi aşa lac frumos și neted, fără trestie, stuf, șovar sau liniță.

Ce e cu lacul acesta, întrebarăm noi odată, pe un moșneag bătrân?

« Lacul? Ei, să vedeți voi, n'a fost totdeauna un lac. S'o fi întâmplat de pe vremea strămoșilor, cine știe? Tătâne-meu spunea că aşa i-a spus bunică-său... Ascultați... În locul în care azi e apă, a fost

odată de demult, cine știe când, un crâng frumos și o casă străvezie, în care locuia, singură, singurică, o crăiasă Tânără și frumoasă.

Nu vroia să știe de nimeni, numai de lighioane îi era milă. Ce făcea? Ce zicea? de vorbea, sau nu... nu știa nici vântul, nici pământul. Dar din când în când se auzea câte o talangă de clopot și se adunau pe lângă ea pasări și lighioane sălbaticice. Le dădea de ale mâncării... Apoi ele pierdeau... O fi fost Crăiasa bolnavă de boală rea, sau o fi avut alt păcat, afurisită, blestemată? Cine știe? Asta i-a fost ursita. Nimeni nu o întâlnea și anii trecuți, poate îmbătrânise, dar cei ce o văzuseră, tot împărătează Tânără o credeau.

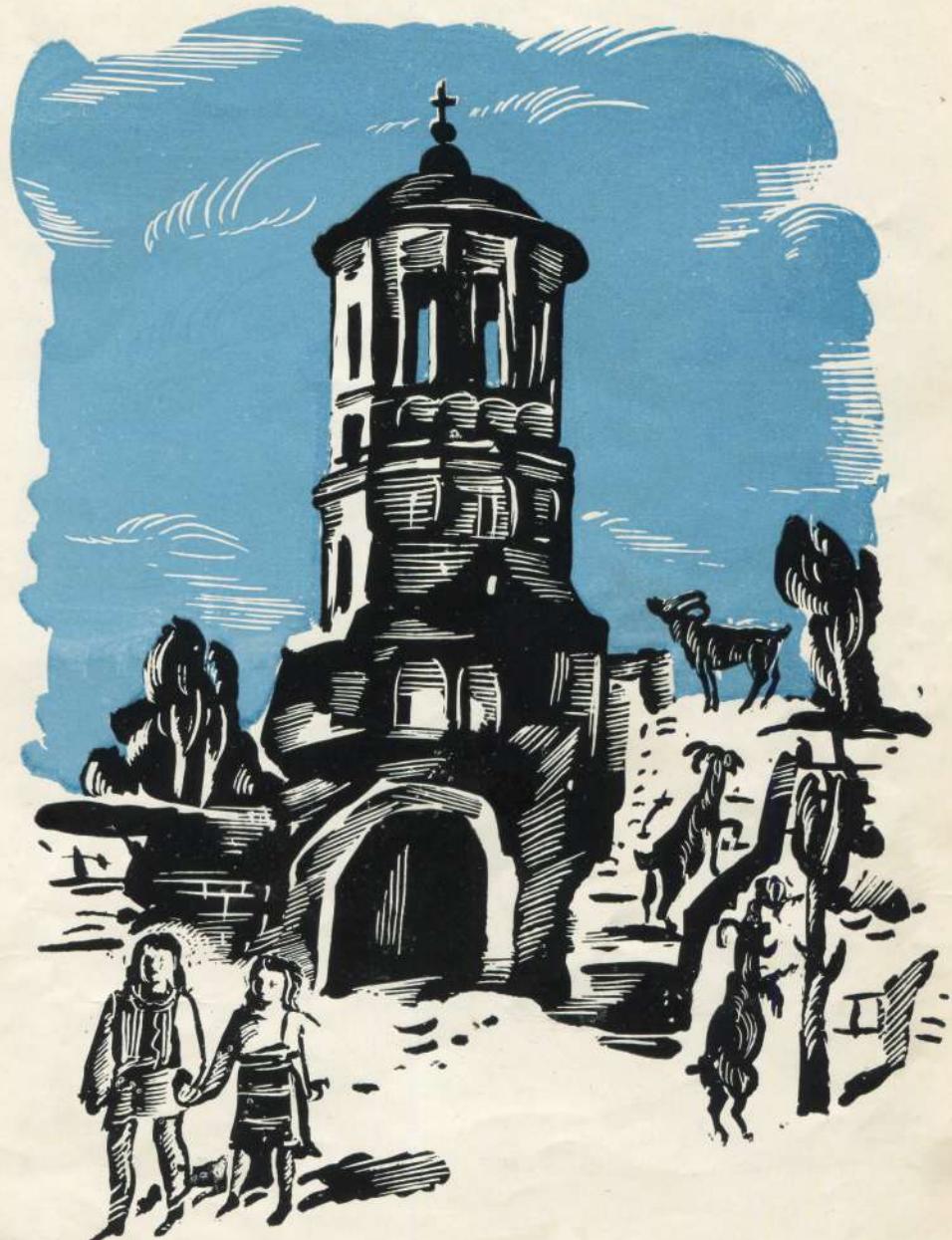
Intr'o noapte se auzi un vuet mare și dimineața nu mai era nici crâng, nici casă, nici crăiasă, nici cântec, nici clopot, ci un lac limpede și curat ca lacrima... De atunci, din când în când, se aude un clopot sunând din adâncime. Ce semn o fi? Dumnezeu știe!...»

La Brebu viața noastră era plăcută, regulată și sănătoasă. Plimbările prin împrejurimi, cor la biserică, lecții de botanică prin livezi, băi zilnice într'un lac adânc, puț sau gură părăsită a unei saline — nu prea știu cum să-i zic, în care ne puteam scălda fără teamă, căci apa era atât de sărată, încât pluteai ca un dop și, să fi vrut cu tot dinadinsul, nu te puteai afunda într'însa.

Când ieșeam din scăldătoare ne uscam la soare sub cerul senin și apa evaporându-se, trupul nostru sclipea de micile cristale de sare rămase pe piele.

Apoi ne frecam cu ștergare și ceream gălăgioase și flămânde, colțul de pâine ce ni se cuvenea, rămas în păstrarea pedagogiei germane care ne dusese la « boi sărați ».

Multe din noi, cărora nu le plăcea apa atât de rece dela saline, ar fi vrut să bălăcească îndelungat în lacul din valea mănăstirii, dar lacul era adânc, fără scurgere, apa era stătută și nici una nu știa să înnoate. Tânancele își spălau rufelete de jur împrejurul malului, pe care își înnălbeau pânza. Spre sfârșitul verii, afundau într'însul cânepă ca să putrezească, aşa că otrăveau peștii și aerul.

Brebu

Desen de St. Constantinescu

Mama, care nu rămânea nicăieri străină de viața sătenilor, de bucuriile și întristările lor, când nu ne întovărășea chiar dânsa ca să împartă medicamente, nu ne lăsa să stăm de geaba, ci ne trimitea cu pedagoagele pe la casele țăranilor ca să ne dăm seama de traiul, munca și nevoile lor.

Nu o să uit niciodată, cum în una din plimbările noastre atât de vesele, când viața ni se părea ca în raiu, am dat de o femeie spânzurată de strășina unei case... Era ceva atât de îngrozitor și de neașteptat, încât rămăserăm încremenite. Începurăm toate a tremura de spaimă, a plânge, a ne jeli, a tipă și a chema în ajutor. Casa era pustie și cam răzleață. Niciuna din noi nu îndrăznea să se apropie ca să vadă de era vreo scăpare. În sfârșit veni un om, ne dete într'o parte, se urcă pe o scară... Femeiea murise. Era o nenorocită de pelagroasă, bolnavă de o suferință nemiloasă, căreia țăranii îi zic « pârleală », și care vine din porumb stricat; această boală lovește creierul, așa că nenorocita femeie nefiind în toate mințile ei, nu și dăduse seama cât păcătuește curmându-și zilele, pe care trebue să le trăiești, bune, rele, așa cum îi le-a dat Dumnezeu și cum îți este ursita.

În urma cercetărilor noastre, elevele mai mari înfințaseră șezitori și clacă în curtea mănăstirii. Lucrau care mai de care, scufițe, scutece, feșe, pieptărașe pentru copiii noui născuți și nu era mai mare răsplată, mai mare bucurie, decât atunci când uneia din ele îi era îngăduit să meargă să scalde un copilaș, să încerce apa caldă cu cotul (nu cu făcălețul cum făcuse Păcală într'o zi de pomină), apoi să își feșe pruncul și să-l puie la pieptul maică-si, ca să sugă.

Cât ar fi dorit ele să boteze un copil! Dar la țară nașii sunt de drept acei ce au cununat părinții și arareori se cere străinilor să creștineze un nou născut.

Botezul este o taină de legământ atât de puternică între naș și fin, încât poți zice că la sate nașul aproape înfiază pe pruncul cel care îl ține în brațe și de care răspunde în viitor ca și părinții lui.

Tăranii socotesc pe copiii nașului ca rude de aproape și cu toate că nu au nici o legătură de sânge între ei, nu se aude ca ființul să se căsătorească cu un copil al nașului; se crede că ar păcătui ca și când s'ar cununa frații între ei. Aceasta arată ce putere, ce îndatorire avea odinioară taina botezului.

Mama botezase doi gemeni ai unei femei sărace și când Regele Carol veni într-o vară, tocmai în timpul Sfintei slujbe — găsi cristești pregătită pentru un botez. Era, dacă nu mă înșel, al 12-lea copil al preotesei — o fetiță pe care Domnitorul ceru să o boteze și îi dădu numele « Carola ».

Eleveilor mai plăpânde li se da în fiecare dimineață zer și lapte dela caprele care se adăposteau în turnul clopotniței și pe care ciobanul le mulgea în fața noastră.

Într-o zi, Lilică mă chemă și trăgându-mă de mâncea zise: « Hai să ne urcăm în turn, să vedem ce e pe acolo ».

« Ei, ce vrei să vezi în turn unde caprele petrec noaptea? Murdărie și iar murdărie... Nu vreau să mă sui în turn. Mise frică ».

— « Ce frică, tot frică? Ce vorbești? Tu, care zici că îți plac locurile frumoase, să vezi de acolo, din clopotniță ce priveliște încântătoare trebuie să fie, până departe, departe, departe... la uităte la capre cum se urcă de repede și se coboară tot sărind ».

— « Dar ce, eu sunt capră? N'am nici 4 picioare, nici coarne, nici clopot de gât ».

— « Se poate, dar ai picioare destul de mari ca să te poți propti în ele și apoi îți voi ajuta eu ».

Vrând, nevrând, Lică mă luă de mână și mă trase până la scările năruite ale clopotniței, pe care începură să le urcă; dar când mă văzui cocoțată pe ultima treaptă, îmi veni amețeală, mă îngălbenii și mi se păru că o să mă arunc de sus ca să scap de groaza ce mă cuprinsese. Tremuram ca frunza, începui să tipă ca din gura șarpelui: « ajutor, ajutor »... Paznicul era în apropiere — se urcă, mă luă în brațe și se coboră cu mine... eram mai mult moartă decât vie... .

Intr'o după amiază, mama ne vesti că fiind mulțumită de purtarea noastră, vom face a doua zi o excursie la Pietricea, un loc de pe valea Lupii — ca la vreo 5 km de mănăstire.

Mare fierbere printre noi, căci era vorba să petrecem cu lăutari și să luăm masa pe iarbă verde.

Se dădu zvon prin sat că o să fie horă mare la Pietricea.

Duminică, după Sfânta Liturghie, plecarăm împărțiți în grupuri. Cele mai mari pe jos, cele mai mici în care, urmate de unul încărcat cu merinde.

Când ne săturam de mersul agale al boilor, ne coboram să culegem flori, să alergăm, să ne luăm la întrecere fără rost, apoi iar ne urcam în car, ne aşezam în codârlă, ne culcam în fân, ne îmbrânceam, râdeam, cântam, de își era mai mare dragul să te uiți la noi și să ne vezi atât de fericite.

Lică și cu mine, — el mai neastămpărat și mai ager ca noi toate — se luă la întrecere cu tovarășele din căruță și eu îl urmai. Ajunserăm îmbujorați, roșii ca para focului, la Pietricea. Cerurăm apă, dar mama ne spuse să mai așteptăm puțin, că ne va da să bem, după ce ne vom răcori.

Merindele se scoteau din car, fetele tăiau pâinea, făceau mămăliga, întindeau mâncările pe iarbă, lăutarii începură să sbârnâe din cobză. Cine să mai aibă ochii pe noi? Lică văzu un butoiuș cu țuică, pus mai la o parte la umbra unui pom, adus pentru cei ce vor veni din sat la horă.

« Vino, zise Lică, am găsit o trestie, o s'o rup în două, să tragem din butoiuș — nu e apă — n'o să ne facă rău ».

Și amândoi ca niște copii cuminti, ne aşezărăm pe iarbă lângă butoiuș. Lică scoase dopul de cocean, băgă trestia înăuntru și începură să trage... nu prea mult, căci țuica era tare, dar destul ca să ne cherchelim, ba chiar să ne îmbătăm într'un fel îngrozitor. Plecarăm puțin amețiti și găsind un povârniș prietic, Lică zise: « Hai să ne dăm d'a berbeleacă... » și începură să ne rostogoli la vale... A fost norocul

nostru. Rostogolindu-ne până jos — țuica nu ne-a rămas în stomac... și adormirăm...

Mâncarea era gata... căută copiii. Iași de unde nu-s...

Caută în sus, caută în jos, mama începușe să se îngrijoreze, ne chema cu glas tare, fetele alergau în toate părțile speriate. Când colo, ce să vezi? Copiii amândoi, ca doi nevinovați, dormeaș buștean, mai la vale.

« Haideți, sculați-vă, treziți-vă! Ce vi s'a întâmplat? » Ne desmeticiră spălându-ne cu apă rece și, după nițică odihnă și mărturisirea isprăvilor noastre, iertați de Măicuța, cam rușinați de râsetele și glumele elevelor, îmbucarăm ceva și ne prinserăm și noi la hora mare până la sfîrșitul soarelui, când ne înapoiaram la mănăstire.

Culesul viilor

Desen de Maria C. Davila

CULESUL VIILOR

Toamna, în fiecare zi, dimineața, trăgea la scara din dos a casei mari, brișca cu doi cai mânați de Șerban, vizitiul, mândru și frumos de hainelezi de surugiu găităname.

Bunicica, în rochie neagră, cu pălăria de paie tot neagră și cu voal lung, cum se purta pe atunci, sosea încetișor, sprijinindu-se în cărje și ajutată de un fecior se urca în trăsura în care nerăbdători o urmam Lică și cu mine.

Tot atunci, cei mai în vîrstă dintre copii, cu cei mari, pleau pe jos, o croiau de-a curmezișul prin livada otăvită, zmăltuită cu sumedenii de brândușe liliachii de toamnă, din care soarele sorbea roua dimineții.

Trăsura noastră pleca în trapul cailor prin aleea sălcilor, ieșea la drumul mare, cotea la stânga, trecea un podeț, urca apoi un drum la dreapta, căruia i se zicea « Pe la Trandafir ».

La răspântie sta însipătă o cruce mare de piatră, alături de o casă, în care se svonea că locuise pe vremuri acel Trandafir ce fusese odiuioară gazdă de hoți.

Noi cei mici, ne înfricoșam trecând în preajmă și ne uitam cu sfială la un moș bătrân, pe care-l vedeam zilnic în bătătură, răzemat într'un toiag înalt și privind în zare. Ne întrebam între noi, nu cumva moșneagul acela cu plete lungi și barba albă să fie chiar acel Trandafir de care se istoriseau atâtea rele? Dar cum să crezi aşa ceva?

Blând și tăcut, tainic, se uita fără să ne vadă, pierdut și adâncit în amintirile trecutului, sau urmărind o vedenie, un vis trăit sau nu, al tinerețelor îndepărtate... Era în veci pe gânduri bătrânul.

Tot în acel loc, se zice că răspundeau într'un ascunziș al pivniței drumul săpat pe sub pământ, care pornea din băile boltite ale casei strămoșești, trecătoare, de care auzisem vorbinduse în copilărie, că se mai putea pătrunde câtva în întunericul ei. De atunci pe semne că totul s'a năruit.

Prin acel drum ascuns, ca să nu prindă nimeni de veste, se strecurau în vreme de restrîște și de cumplită bejenie, soțiile boierilor cu ce aveau mai scump, — copii, giuvaeruri, bani și servitori, — când auzeau strigătul înfiorător « păzea că vin Turci ».

Acolo, sub coastă, aproape de casa din deal, găseau o caleașcă mare cu caii gata de înhămat, în care porneau în grabă spre Câmpulung, pe când boierii, — soții și frații lor, — se înarmau ca să dea piept cu vrăjmașul.

Ce timpuri cumplite trăiau pe atunci părinții noștri, de care, pare-mișe, noi cei de azi am pierdut amintirea! Iară voi, dragi copii, vă puteți oare închipui scumpa noastră țară, fără oștire păzind granițele, ca să trăim liniștiți?!... România, fără cale ferată, fără automobile și avioane, fără telegraf, telefon și electricitate?!... Câte altele, pe care nici nu le luăm în seamă, lipseau părinților noștri; dacă n'ar fi decât lampa cu untdelemn sau petrol, care ni se pare nouă de neînțrebuințat. Cu ce luminau ei încăperile lor, când întunericul se cobora atât de repede în zilele de toamnă, lungind nopțile, în ceasurile nesfârșite ale iernii?! Vă închipuiți voi?! Ghiciți?... Lumânări de seu și opaiete; nu se știa nimic alt dela cel bogat la cel sărac.

Cu tot întunericul, boierii se adunau la sindrofii, femeile și fetele dela sate aveau șezători, torceau fus după fus cu furca în brâu, iar domnișele coseau minunate haine și odăjdi bisericesti. Se cânta, se povestea fapte mărețe din istoria și legendele țării noastre. Cei ce

știau carte citeau, dar mai mulți se adunau pe lângă vatră, în care focul ardea cu flăcări mari, luminând întunericul și încălzind odăile.

Dar să ne înapoiem la trăsurica noastră, de care ne-am despărțit cam de mult și căre și urma calea: trecea un podeț mic, urca spre deal pe un drum strămt, ce se îngusta din ce în ce și se adâncea într'un fel de sănț între două maluri, de nu și mai puteai zice drum, în care intrau roțile dela sine, în două făgașe lăsate de care și căruțe. Treceam printre ogrăzi de pruni, prin fața caselor albe ale podgorenilor, cu porți mari de lemn, căsuțe frumoase învelite cu șită, ale căror pridvoare erau împodobite cu ghivece de mușcate roșii aşezate pe lavițe și, între stâlpi, pe care erau legate mănușchiuri de porumb galben, sfiori însirate cu ardei roșii, ca săreaguri de mărganean.

Pe dreapta și stânga, de-a lungul gardurilor, se ridicau stușiuri dese de corn, sănger cu frunze roșietice, jugaștri stufoși, plopi subțiri cu frunze galbene ca aurul, cu coaja albă, mlădioși și netezi ce se înălțau spre cerul albastru și senin al zilelor de toamnă. Apoi salbe moale cu mărgelile lor trandafirii, măcesi spinoși cu boabe roșii, călini, gherghinari și, învălmășindu-se vrejile, agățându-se de crăci, curpenul cu podoaba florilor argintii cu pufovi alb și usurel, pe care vântul îl lăua și îl răspândea departe.

Ce miros pătrunzător ieșea din pământul umed și rodnic, din florile și frunzele căzute din toate stușiurile ce creșteau deavâルma în sălbăticia lor, mai bine orânduite decât de mâna celui mai исusit grădinar, răspândind în văzduh mireasma izvorită din belșugul binecuvântat al scumpei noastre țări, pe care noi o respirăm cu nesaț.

De toate aceste frumuseți văzute zilnic și de care nu ne saturam îmi amintesc cu drag. Cunoșteam orice cotitură, fiecare colțisor, toate florile; trecând pe dinaintea porților, ziceam bună ziua femeilor pe care le întâlneam torcând sau îndrugând și care se ridicau în picioare, în cinstea bunicichii.

Ajungeam apoi la o vale care despărțea cele două vii și în fundul căreia, dintr'un izvor curgea un pârâiaș. Via din dreapta, căreia i se

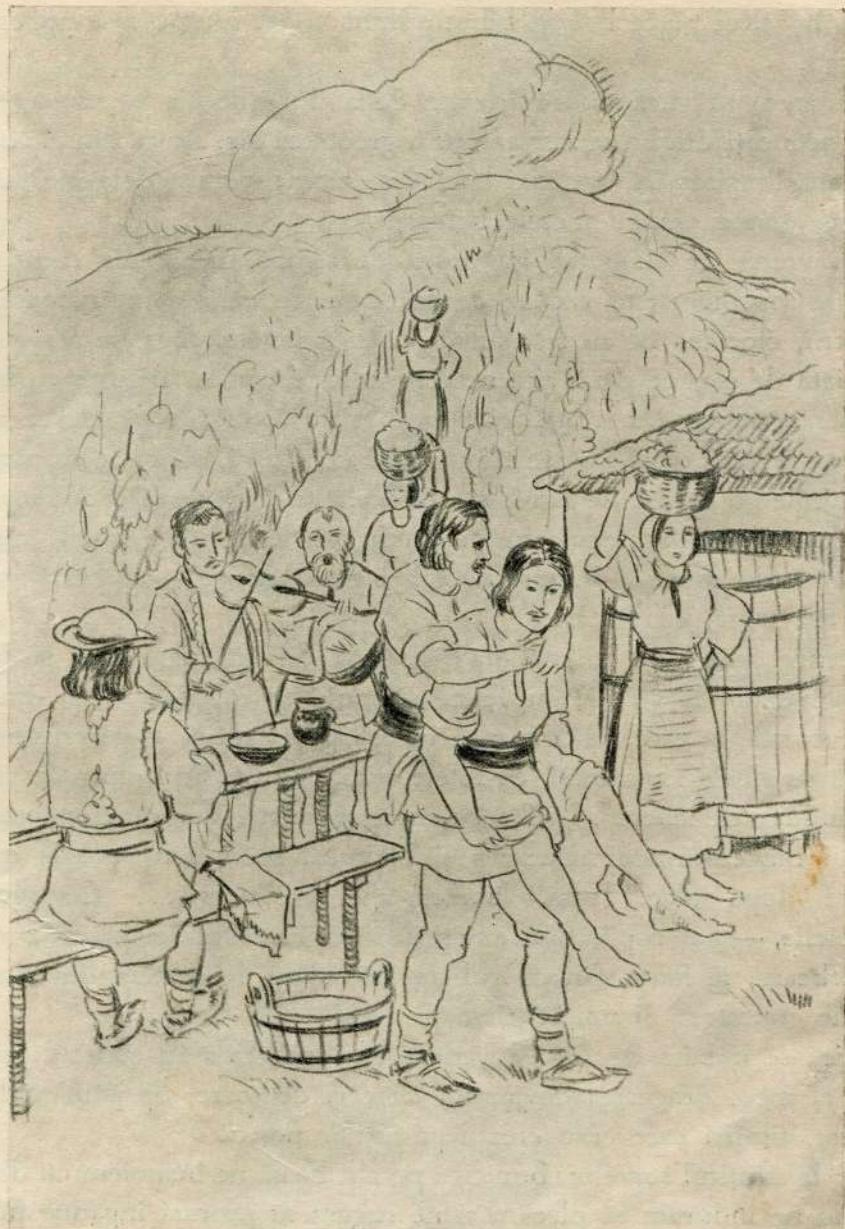
Sădăcie folșesc

zicea via Goleaschii, era sădită pe un piept de deal, pe care soarele nu o pierdea din ochi cu razele lui, de dimineața până seara. Era o vie vestită, sădită de 200 de ani. Rodea strugurii cei mai frumoși și mai parfumați, mai vestiți din toate podgoriile, dulci și pârguiți cum n' am mai mâncat în toată viața mea nicăiri. Era pe vremea aceea tămâioasă, coarnă, razachie, braghină, berbecel și multe alte soiuri cari s'au pierdut de atunci.

Via cea din stânga la care ajungem în sfârșit după atâta cale, printr'o alei de duzi, era zestrea bunichii. În curte, dinaintea casei, mișuna multă lume. Flăcăi cu nădragii susflecați își spălau picioarele și coapsele cu săpun, apoi erau luați în cărcă de cei mai în vîrstă și duși la slonul cel mare din casă, unde se afla un lin încăpător de stejar, adânc cât omul, despărțit în două, în care fetele și copiii mai mari, și aruncau de pe o treaptă ciorchinii de struguri culeși din vie pe alese: cei albi într'un lin, cei negri și roșii într'altul.

Lăutarii cântau cu foc. Flăcăii din lin săltau și jucau ținându-se de umeri; jucau nu glumă, ca să strivească sub picioarele lor și să stoarcă din ciorchine tot mustul, — care pe două jghiaburi deosebite, — cel negru într'o parte, cel alb într'alta, — curgea în zăcătorile cele mari din pivnița de dedesubt. Flăcăii se schimbau des din lin. Se îmbătau de miroslul mustului, de tinerețele lor, de veselie și de joc, de glumele cu care întâmpinău fetele când veneau cu obrajii îmbujorați, cu ochii vioi și buzele zâmbitoare, în mersul lor mlădios și ritmic aducând în cap așezate pe glabnică, copăi și târne încărcate cu struguri abia sprinindu-le cu mâna.

Bătrâna noastră Regina Elisabeta, când îi povesteam de culesul viilor dela noi, mă întrebă într'o zi dacă cei ce culegeau aveau voie să mănânce struguri? M' am uitat la Ea atât de mirată, încât a pricoput și mi-a zis cu un suspin: « Ce bogătie e în țara românească!.. La noi, pe marginea Rinului, fetele și copiii cari culeg sunt supraveghiați de aproape de un păzitor și siliți, vrând-nevrând, să cânte mereu, ca să nu mănânce struguri! ». Ce departe e dela un

Desen de Al. Moscu

Luați în cărcă de cei mai în vîrstă

neam la altul și ce belșug binecuvântat a dat Dumnezeu poporului nostru!.

Uitasem să vă spui, că înainte de a duce flăcăii la cramă, strugurii aruncați din lin se striveau prin greutatea lor, aşa că din ei curgea un must lîmpede în vase mai mici. I se zicea: « must dela picătură », păstrat anume pentru mesele boierești.

În vreme ce tineretul își vedea de treabă, fiecare la rostul lui, femeile mai în vîrstă vedea de mâncare. În căldări încăpătoare, pe pirostrii, clocotea în curte mămăliga, în cazane fierbea fasolea supraveghiată de ele, pe când alte neveste întindeau mese înguste cu bănci pe fiecare parte, iar mămăligile mari erau răsturnate pe ele ca niște moșoroaie aurii, din care se tăiau feliile cu sfoară. Apoi se împărțeau străchinile cu ciorba de fasole și ceapă alături; peștele sărat cu usturoiu nu lipsea, bătu-lar focul, că îți dădea o sete de nu o puteai stinge; o cănuță de must și linguri de lemn nouă nouțe, — și poftă mare. Asta era masa, cu lăutari.

Venea ceasul de odihnă, flăcăii ieșeau din lin, se spălau își lăsau nădragii până la glesne, iar fetele și copiii se coborau veseli din via de pe coastă, în care, până atunci, culegând, alcătuiau o priveliște frumoasă cu albele lor cămăși, cu fotele roșii, ca niște flori pline de viață, mișcându-se deici colo. Își făceau cruce și se închinhau după ce preotul satului binecuvântase mâncarea și băutura, se așezau apoi la masă, fiecare după plac. Întâi, tăcere, apoi să te ții... Ce glume, ce veselie, — noi copiii foșneam printre ei ca frunzele luate de vînt, le vorbeam, le luam din codrul de mămăligă, le gustam din ciorbă, toți ne cunoșteau și noi îi știam pe toți.

Lică se îmbăta de tot ce vedea; se înrădăcina în sufletul lui ca și în al meu, dragostea de țărani, de cer, de soare, de pământul roșmânesc, simțiri care erau crezul părinților noștri.

Pe la sfîrșitul soarelui, bunicica ne chema să ne înapoiem cu dânsa, dar nu ne înduram să plecăm și ne rugam să ne mai îngăduie puțin, căci acum, din partea opusă a curții, priveam cu nesaț minunata

vale largă și mănoasă ce se desfășura dinaintea ochilor noștri. Întâi, la picioarele dealului, se întindeau ca un covor păsunile, apoi mai în depărtare râul Argeș, cordea de argint, ce se împletecea și se furișa printre copacii zăvoiului; piera, ieșea iar la iveală, până ce și lua drumul spre șes.

Nu ne puteam lua ochii dela orașelul Pitești, prin care umblasem, pe care îl cunoșteam, dar care acum, în zare, părea un minunat giuvaer înflăcărat de ultimele raze oblice ale soarelui, care îl săgetau și îl scăldau într'o dogoare sclipitoare, ce și lua văzul.

Soarele se cobora tot mai spre apus, până ce nu mai era decât un glob de jăratic și se scufunda deodată, lăsând în urma lui cerul înflăcărat de o lumină conabie, ce se răspândea roșind toată priveliștea. Ce vedere fermecătoare!... Jos în vale, casa părintească rămasă în umbră, cu tainele ei închise între ziduri, cu brazi și plopi mari, cu biserică a cărei cruce strălucea peste lespezile tăcute ale celor înmorțânați de veacuri și aleia sălcilor prin care trebuia să trecem ca să ajungem la locul bucuriilor noastre de atunci, și care nu mai sunt azi, vai! decât o amintire, un cimitir al fericirilor trecutului și al celor pe care i-am iubit rând pe rând și pe toți laolaltă.

Ce jale azi, dragii mei copii! Să vă ferească Dumnezeu să vedeți căminul vostru părintesc năruit și cum—zice atât de frumos poetul Iosif:

Dihic
Iosif

De mult s'au risipit și acei
Bătrâni ce 'n umbră și au stătut
La sfaturi cu părinții mei,
Și frunza ce-o călcară ei,
Țărână s'a făcut.

Străjer măreț, mai și amintești?
Tu singur încă neînfrânt
Deamar de ani adăpostești
Ruina casei părintești
Pe care azi o cânt.

Câteodată ni se da voie să rămânem și seara, când după ce se în-

tuneca și se sfârșea culesul, flăcăii și fetele întindeau hora, în care se prindea și mama. Cât de mândră și de frumoasă era! Ce port falnic avea și cât juca de bine! Toți flăcăii doreau să se prindă lângă ea și jucau târziu, până ce luna se ridică pe cer, întâi ca un glob de aur, apoi ca o dalbă privire, ochiu al cerului înstelat.

În amurg ne urcam în trăsură și adormeam pe genunchii bunicii. Nu ne deșteptam decât în vale, la casa mare boierească, leagănul atâtior văstari din neamul lor și al nostru.

A doua zi nu mai știam dacă toată bucuria nu fusese un vis, dar iar porneam spre deal și tot aceleași înfăptuirii se întipăreau în inimile și sufletele noastre, deschise făgăduelilor vieții și ale viitorului.

Vedeți, dragii mei, e una din pornirile neamului nostru românesc. Cât de obosit să fie țăranul după munca istovitoare, dacă zice lăutarul, dacă sbârnâie cobzarul care singur dă ritmul, și vine poftă de joc și uită de toate. Mai întâi horă domoală, apoi jocuri mai săltate, birul greu, brâul, ca la ușa cortului, ca la Breaza, de doi, cum o juca mama. Dar la jocurile săltate și repezi se prindeau întâi numai flăcăii, deși vărsau focul tinerețelor, bătând repede din picioare, fără să le svârle în sus ca mitocanii, pași complicați și ușurei alergând cu vioiciune, sprinteni, în ritmul cel mai infocat al jocului.

Apoi, una câte una, se prindeau fetele acolo unde le trăgea inima, sau unde știau că se potrivesc mai bine și, jocul se potolea. Căci femeia dela țară joacă domol, cu demnitate, și dacă picioarele ei desculțe fac toți pașii, dacă hora se trage în stânga sau în dreapta după felul jocului, ea nu e desmățată, trupul ei rămâne drept, se mlădie puțin, atât cât trebuie ca să rămână armonie și grație în toate mișcările ei.